

Planbureau voor de Leefomgeving

KWALITEIT VAN LEVEN IN DE REGIO

Handleiding en achtergrondinformatie voor de website
'Hoe is het leven in jouw regio?'

Achtergrondstudie

Kersten Nabielek, Mark Thissen en Jeroen Content

11 december 2019

PBL

Kwaliteit van leven in de regio. Handleiding en achtergrondinformatie voor de website 'Hoe is het leven in jouw regio?'

© PBL Planbureau voor de Leefomgeving
Den Haag, 2019

PBL-publicatienummer: 3783

Contact

Kersten Nabielek (kersten.nabielek@pbl.nl)
Mark Thissen (mark.thissen@pbl.nl)

Auteurs

Kersten Nabielek, Mark Thissen en Jeroen Content

Projectgroep website

PBL: Kersten Nabielek, Mark Thissen, Jeroen Content, Hans van Amsterdam, Johan van der Schuit en Allard Warrink, in samenwerking met Telos (conceptontwikkeling en data): John Dagevos, Rens Mulder en Sanne Paenen, en in samenwerking met ABF (website): Michel Zuierveld en Jamie Zwaneveld

Delen uit deze publicatie mogen worden overgenomen op voorwaarde van bronvermelding: Nabielek, K., M. Thissen & J. Content (2019), *Kwaliteit van leven in de regio. Handleiding en achtergrondinformatie voor de website 'Hoe is het leven in jouw regio?'*, Den Haag: PBL.

Deze publicatie is gedeeltelijk een product uit een onderzoeksprogramma dat het PBL in de periode van 2019 tot 2022 uitvoert op verzoek van het ministerie van LNV, aansluitend bij het beleid gericht op de Regio Deals; beleid waarin het Rijk en de regio's samen werken aan nieuwe, concrete oplossingen rond regionale opgaven ten behoeve van de brede welvaart.

Het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) is het nationale instituut voor strategische beleidsanalyses op het gebied van milieu, natuur en ruimte. Het PBL draagt bij aan de kwaliteit van de politiek-bestuurlijke afweging door het verrichten van verkenningen, analyses en evaluaties waarbij een integrale benadering vooropstaat. Het PBL is vóór alles beleidsgericht. Het verricht zijn onderzoek gevraagd en ongevraagd, onafhankelijk en wetenschappelijk gefundeerd.

Inhoud

1	Introductie	4
2	Wat is brede welvaart?	5
3	Hoe brede welvaart te meten?	7
3.1	Alternatieven naast bruto binnenlands product	7
3.2	Dashboard-benadering	8
4	Hoe is alles gemeten?	10
4.1	Regioprofiel	10
4.2	Thema en indicator dashboards	12
4.3	Type regio's	15
	Literatuur	17
	Bijlage: details van indicatoren	18

1 Introductie

Veel van de welvaart (of kwaliteit van leven) die Nederlanders ervaren komt voort uit de interactie met hun dagelijkse leefomgeving. Of mensen een baan, een goede school voor hun kinderen of adequate zorg kunnen vinden, wordt immers voor een belangrijk deel bepaald door waar hun leven zich ruimtelijk gezien afspeelt. Daarnaast betreft welvaart meer dan alleen het hebben van een inkomen en consumptie. Een goede gezondheid, toegang tot onderwijs, sociale verbanden, persoonlijke ontplooiing, vrijetijdsbesteding, en de kwaliteit en veiligheid van het milieu en de leefomgeving dragen hier eveneens aan bij. Bovendien zijn deze aspecten van welvaart ongelijk verdeeld over landen, maar ook over regio's en bevolkingsgroepen binnen landen. Een regionaal en breed perspectief op welvaart is daarom cruciaal in het verkrijgen van een beeld van de stand van zaken en uiteindelijk voor een effectief beleid.

Door welvaart op regionaal niveau breed in ogenschouw te nemen, kan aldus effectiever beleid worden gemaakt. Door bijvoorbeeld op regionaal niveau naar geluidsoverlast te kijken, wordt de mogelijke afruil tussen een toename in economische activiteit en een afname in subjectief welzijn als gevolg van de toegenomen geluidsoverlast beter zichtbaar.

De website '[Hoe is het leven in jouw regio?](#)' is een interactieve website die de verschillende dimensies van de kwaliteit van leven op regionaal schaalniveau inzichtelijk maakt. Per regio is in een zogenoemd 'regioprofiel' te zien waar die regio sterk in is, en wat haar minder sterke punten zijn, in vergelijking met het gemiddelde van alle andere regio's in Nederland. Naast het 'regioprofiel' maakt de website middels grafieken en kaarten inzichtelijk hoe elke regio per indicator 'scoort' ten opzichte van andere regio's. Dit achtergronddocument vormt samen met de website en het eerder verschenen position paper *Brede welvaart en regionale ontwikkelingen* (Raspe et al. 2019) een eerste stap naar het in kaart brengen van brede welvaart in de regio. Deze website geeft een indicatie van de brede welvaart in het 'hier en nu'. Daarnaast geeft het een belangrijke eerste aanzet voor een regionale probleemanalyse: wat kan beter in de regio op het gebied van brede welvaart? Structureel beleid ter versterking van de brede welvaart heeft per definitie veelal pas op de langere termijn een effect, en hierdoor is deze website van het 'hier en nu' minder goed bruikbaar voor evaluatiedoeleinden.

De PBL website 'Hoe is het leven in jouw regio?' is het meest geschikt voor het in beeld brengen van de huidige situatie en in welke mate de regio het slechter of beter doet dan andere regio's. Het kan niet worden gebruikt om er de effectiviteit van het langetermijnbeleid mee te toetsen. De website kan wel worden ingezet om te zien hoe elke regio per indicator 'scoort' ten opzichte van andere regio's. Op basis van deze informatie kan op lokaal en regionaal niveau bijvoorbeeld worden bekeken welke onderwerpen meer en minder aandacht verdienen om achterstanden te kunnen wegwerken. Ook kan de website helpen om te bezien waar bepaalde sectorale opgaven samenvallen.

De inhoud van 'Hoe is het leven in jouw regio?' is het resultaat van samenwerking tussen het PBL en Telos. Daarnaast heeft Telos de gegevens voor de gebruikte indicatoren verzameld. De vormgeving en de functionele uitwerking van de website zijn in samenwerking met ABF ontwikkeld.

De komende jaren werken het CBS en het PBL aan een uitbreiding van de regionale monitoring van brede welvaart. Daarin zal naast de kwaliteit van leven in het 'hier en nu' ook worden gekeken naar de welvaart van latere generaties of die van mensen elders (naast het 'hier en nu', dus ook de dimensies 'later' en 'elders').

2 Wat is brede welvaart?

Welvaart gaat over wat mensen van waarde vinden. In de praktijk betekent dit dat naast het hebben van een inkomen en daarmee kunnen consumeren, andere factoren relevant zijn, zoals een goede gezondheid, toegankelijk onderwijs, sociale verbanden, persoonlijke ontplooiing, vrijetijdsbesteding, en de kwaliteit en veiligheid van het milieu en de leefomgeving. Omdat het om meer dan materiële zaken gaat, wordt dit ook wel als 'brede welvaart' getypeerd. Daarnaast gaat welvaart niet alleen over de effecten van het menselijk handelen in het 'hier en nu', maar ook om de effecten 'elders' (buiten de regio of het land) en 'later' (toekomstige generaties) (PBL et al. 2018). De PBL website 'Hoe is het leven in jouw regio?' weerspiegelt de dimensie 'hier en nu'.

Het debat over het verbreden van het welvaartsbegrip heeft recentelijk in wetenschappelijke en beleidskringen meer aandacht gekregen. Dit komt onder andere doordat er al enige tijd discussie is of het totale inkomen wat in Nederland wordt verdiend – het bruto binnenlands product (bbp) – nog wel voldoet als indicator voor welvaart en als meetlat om beleid aan te toetsen (ESB 2019). De meest gehoorde kritiek is dat het bbp een te nauwe maat van welvaart is.

Zoals gezegd wordt (brede) welvaart bepaald door een veelheid aan factoren. Maar het probleem is dat deze factoren door verschillende mensen anders worden gewaardeerd. De traditionele oplossing is om de welvaart van de 'gemiddelde mens' te onderzoeken. Dit gemiddelde verbergt de verschillen in voorkeuren van mensen binnen en tussen verschillende regio's. Door te werken met gemiddelden verdwijnt dus het probleem dat mensen en regio's verschillen, maar doemt een nieuw probleem op: de gemiddelde mens bestaat niet en gemiddelden zeggen weinig over de welvaart van mensen met specifieke kenmerken in specifieke locaties. Daarnaast geeft het bbp per hoofd weliswaar in het algemeen een goede indicatie voor het monetaire deel van de welvaart van de gemiddelde mens, maar kan het in andere gevallen het welbevinden niet volledig in kaart brengen.

Een aanvullend probleem bij de analyse van welvaart is hoe om te gaan met een welvaartsverandering van mensen met uiteenlopende welvaartsniveaus. Weegt bijvoorbeeld een verdubbeling van de welvaart van iemand met een hoog niveau van welvaart zwaarder dan dat van iemand met weinig welvaart? Een veelvoorkomende gekozen oplossing is door te analyseren of alle mensen erop vooruitgaan als de winnaars de verliezers compenseren. Dit werkt echter alleen goed als alle welvaart onder één noemer wordt gebracht, zodat er geen rekening hoeft te worden gehouden met verschillen in voorkeuren. Hiervoor wordt in het algemeen het inkomen gebruikt. Maar de vraag blijft of een inkomensherverdeling uiteindelijk welvaartschillen volledig compenseert.

Daarnaast wordt ook gezocht naar andere manieren om de problemen van het meten van de welvaart te ondervangen, bijvoorbeeld door de OESO, in navolging van Sen (2009) en Stiglitz et al. (2009). De methode van de OESO is niet gebaseerd op een koppeling met bestaande systemen zoals nationale rekeningen, maar op een geheel nieuwe manier om welvaart te meten, namelijk aan de hand van het meten van zogenoemde *capabilities* (mogelijkheden). Deze *capabilities*, zoals toegang tot scholing, gezondheidszorg en de arbeidsmarkt, scheppen voor het individu de mogelijkheid om een bepaald welvaartsniveau te behalen. Door op deze manier naar welvaart te kijken, wordt die niet gemeten aan het resultaat (zoals de consumptie van natuur, recreatie of het hebben van een auto), maar aan de mogelijkheden van mensen om een dergelijk resultaat te behalen. Door op deze manier te meten, spelen verschillende voorkeuren tussen individuen geen rol, maar het blijft lastig een verschil in *capabilities* tussen verschillende individuen tegen elkaar af te wegen. Zo is de

nabijheid van zorg voor ouderen wellicht belangrijker dan voor jongeren, voor wie de nabijheid tot onderwijs juist weer belangrijker kan zijn.

Om voorbij de gemiddelden te komen, is het zoals we al aangaven ook belangrijk om de heterogeniteit van (groepen) mensen te duiden. Daarbij is het belangrijk om af te dalen naar de geografische schaal die relevant is voor de kwaliteit van leven: de dagelijkse leefomgeving. Juist de woon- en werkomgeving van mensen bepaalt in belangrijke mate waarin mensen welvaart kunnen verkrijgen en ervaren, terwijl de mogelijkheden daartoe ongelijk zijn verdeeld over regio's binnen Nederland.

Raspe en Stam (2019) het belang van de bredere invulling van het welvaartsbegrip maar pleiten tegelijkertijd voor meer aandacht voor brede welvaart in de regio. Ze zijn van mening dat in de Monitor Brede Welvaart onvoldoende aandacht is voor het feit dat de welvaart van veel mensen mogelijk wordt gemaakt door factoren en actoren in de regio. Veel van de welvaart die mensen ervaren komt voort uit de interactie met hun directe omgeving. Zij pleiten dan ook niet alleen voor een inhoudelijke verbreding van het welvaartsbegrip maar ook voor een geografische verdieping.

In het position paper *Brede welvaart en regionale ontwikkelingen* van het PBL wordt deze discussie in meer detail besproken (zie Raspe et al. 2019).

3 Hoe brede welvaart te meten?

3.1 Alternatieven naast het bruto binnenlands product

Het bruto binnenlands product (bbp) is de totale waarde van alle in een land geproduceerde goederen en diensten minus de waarde van wat er bij de productie is verbruikt over de periode van een jaar. Het is gangbaar om het reële (gecorrigeerd voor inflatie) bbp per hoofd van de bevolking te gebruiken om de ontwikkeling van een land relatief ten opzichte van andere landen of door de tijd heen te plaatsen. Het gebruik ervan als indicatie voor welvaart kent echter enkele beperkingen.

Allereerst is het bbp niet bedoeld voor het meten van welvaart. Hoewel het per hoofd van de bevolking een redelijke indicatie geeft van het inkomen en daarmee het vermogen te consumeren, is het niet in staat om een indicatie te geven van in hoeverre daadwerkelijk aan de behoefte van mensen wordt voldaan. De mate waarin het bbp per hoofd van de bevolking een indicatie geeft van het inkomen is bovendien imperfect. Aangezien het een gemiddelde is, ontbreekt het aan inzicht in hoe deze welvaart is verdeeld over verschillende bevolkingsgroepen en regio's binnen een land. Voor een diepgaandere discussie over de beperkingen van het bbp als indicator voor welvaart verwijzen we naar Raspe et al. (2019).

Ondanks alle beperkingen blijft het bbp invloedrijk en is het gebruik ervan door de jaren heen sterk verankert geraakt, zowel in de media als in kringen van beleidsmakers en wetenschappers. Het vervangen van het bbp door een alternatieve maatstaf wordt om die reden soms dan ook als weinig kansrijk gezien (Van den Bergh 2009). Een alternatief naast het gebruik van het bbp, een alternatief dat een bredere indicatie geeft van de welvaart, heeft daarom de voorkeur. Uit de literatuur komen grofweg vier typen benaderingen naar voren, waarvan de dashboard-benadering er een is. De website 'Hoe is het leven in de regio' geeft een Nederlands gevolg aan een het initiatief van de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO), die in 2014 de website '[How's life in your region?](#)' uitbracht. In kader 3.1 lichten we de meest beschreven alternatieven voor het meten van welvaart kort toe.

3.1 Vier alternatieven voor het meten van welvaart

1. Een veelgebruikt alternatief is om het bbp aan te passen. Vooral negatieve productie (bijvoorbeeld stijgende zorgkosten) of een afname van natuurlijk kapitaal worden in deze methode in mindering gebracht. Dit is een boekhoudkundige aanpassing die een meer realistische weergave van de welvaart moet opleveren. Deze alternatieven worden ook wel *Sustainable Development Indicators* genoemd. Een bekend voorbeeld is het Duurzaam Nationaal Inkomen (Heuting 1974).
2. Een tweede alternatief is om in plaats van objectieve indicatoren – zoals het bbp – een subjectieve benadering te nemen. Het gaat dan vooral om zaken zoals levensvoldoening of geluk. De World Database of Happiness is een archief van wetenschappelijk onderzoek naar geluk en bevat ongeveer 30.000 bevindingen. Een nadeel van dit alternatief is dat het om zelf gerapporteerde data gaat en daarom aan interpretatieverschillen onderhevig is. Dat maakt vergelijken moeilijk.
3. Een derde alternatief omvat composietindicatoren, dat wil zeggen dat verschillende aspecten van welvaart in een cijfer worden gevat. Het bekendste voorbeeld hiervan is de Human Development Index (1993). Op deze manier kan een goede vergelijking worden getroffen tussen landen en of regio's op een breed spectrum van welvaart. Een nadeel echter is dat de selectie van indicatoren en de aggregatiemethode voor een deel arbitrair zijn.
4. Het vierde alternatief is de dashboard-benadering. In tegenstelling tot een composietindicator bevat een dashboard een scala aan indicatoren die verschillende aspecten van welvaart belichten. Een voordeel is dat er geen keuzes hoeven te worden gemaakt in de weging van deze verschillende aspecten.

3.2 Dashboard-benadering

Een voordeel van een dashboard ten opzichte van composietindicatoren is dat er geen arbitraire aggregatie van indicatoren en aspecten van welvaart nodig is. Zo'n aggregatie is namelijk niet mogelijk omdat mensen verschillende voorkeuren ten opzichte van de aspecten van welvaart hebben en we niet weten hoe zwaar we deze verschillen moeten wegen. Daarnaast is een extra moeilijkheid dat deze verschillen gedeeltelijk regiospecifiek zullen zijn. Dat maakt de vergelijking van regio's op basis van composietindicatoren onmogelijk. Het is immers zo dat mensen op een plek gaan wonen waar ze graag willen wonen (gegeven de randvoorwaarden). Met andere woorden: iemand die in het groen woont hecht daar ook meer waarde aan. Het perspectief op brede welvaart zou dus regionaal moeten verschillen.

In 2011 startte de OESO een uitgebreid onderzoekstraject met het doel om ten behoeve van beleid meer bewijsmateriaal en een brede visie op welvaart te leveren (het *How's Life?*-programma). De brede visie gaat over meer dan alleen het inkomen en het financiële vermogen van mensen, maar ook over hun gezondheid en hun competenties, de kwaliteit van de omgeving, waar ze wonen en werken, en hun algemene tevredenheid met het leven. Wat materiële welvaart en inkomen betreft gaat het ook over de verdeling daarvan. Dus niet alleen over het totale bedrag aan goederen en diensten, maar bijvoorbeeld ook over de verdeling van welvaart over groepen en de omstandigheden van degenen aan de onderkant van de welvaarts ladder. Ten slotte gaat het niet alleen over de voorwaarden van het 'hier en nu', maar ook over die elders in andere delen van de wereld en in de toekomst (OESO 2011; vergelijk Stiglitz et al. 2009).

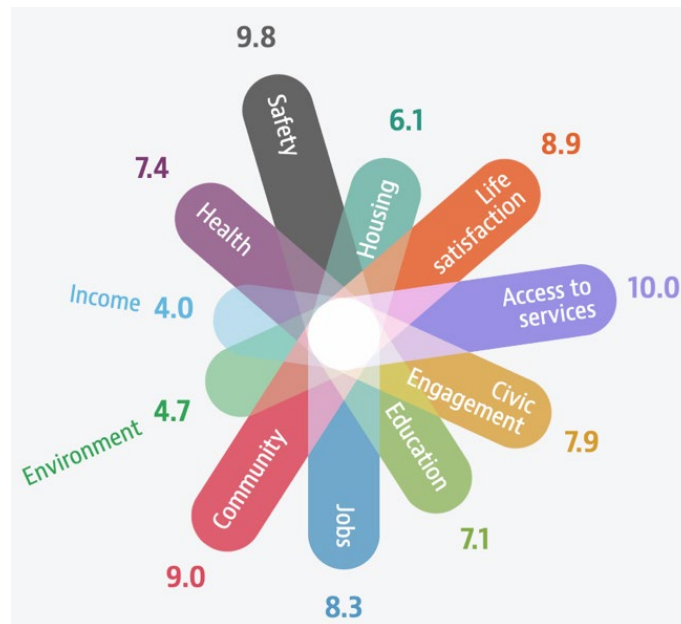
In de dashboard-benadering van de OESO (2011) staan vier kenmerken centraal: 1) de focus op mensen in plaats van de hele economie; 2) de concentratie op meerdere uitkomsten (indicatoren) van brede welvaart (well-being); 3), de verdeling van brede welvaart over de bevolking; en 4) aandacht voor zowel objectieve als subjectieve aspecten. In een latere

publicatie is hier een vijfde kenmerk aan toegevoegd, namelijk dat individuele aspecten van brede welvaart en daarmee de brede welvaart als geheel ongelijk zijn verdeeld over landen, maar ook over regio's en bevolkingsgroepen binnen landen OESO (2014).

Figuur 3.1 laat zien hoe de OESO (2014) de dashboard-benadering heeft ingevuld. In de figuur zijn de 11 thema's van de OESO weergegeven, evenals de score op de verschillende thema's van een specifieke regio.

Figuur 3.1: How's life in your region (OESO)

4 Hoe is alles gemeten?

De website 'Hoe is het leven in jouw regio?' volgt in grote lijnen het initiatief van de OESO. Dat wil zeggen dat de 11 thema's van welvaart grotendeels overeenkomen met de definities van de OESO. Deze thema's worden gemeten aan de hand van 48 indicatoren. Op het niveau van indicatoren wordt in de PBL website zo nu en dan afgeweken van de OESO website, omdat bepaalde zaken in Nederlandse context wel of juist niet relevant zijn. Een voorbeeld hiervan is de in de OESO website opgenomen indicator over woningen zonder basisvoorzieningen zoals water of energie. In de Nederlandse context is dit minder relevant en is gekozen voor andere indicatoren. In de bijlage is een gedetailleerd overzicht van alle indicatoren per thema opgenomen.

In schema 4.1 zijn de 11 thema's van welvaart weergegeven, verder onderverdeeld in de drie dimensies 'Samenleving & subjectief welzijn', 'Inkomen & arbeid' en 'Gezondheid & leefomgeving'.

Schema 4.1: Indeling in drie dimensies en 11 thema's

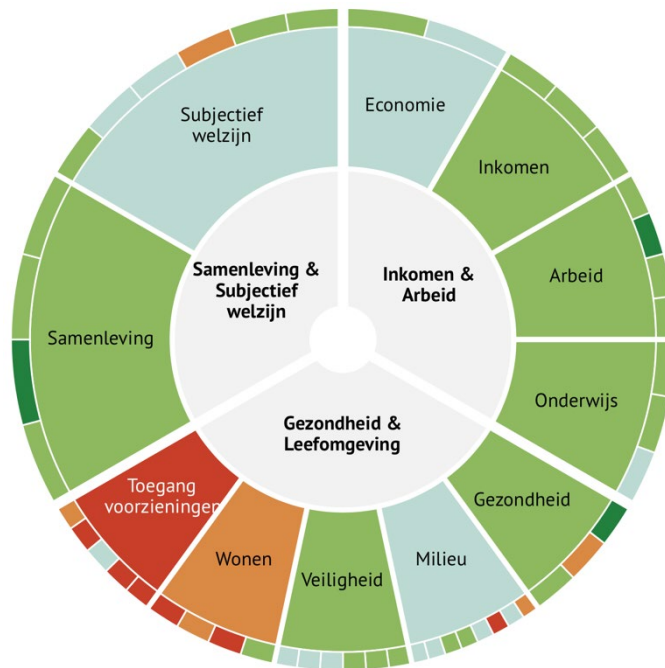
Dimensie	Thema
Inkomen & arbeid	Economie
	Inkomen
	Arbeid
	Onderwijs
Gezondheid & leefomgeving	Gezondheid
	Milieu
	Veiligheid
	Wonen
	Toegang tot voorzieningen
Samenleving & subjectief welzijn	Samenleving
	Subjectief welzijn

4.1 Regioprofiel

In het 'regioprofiel' staan de 11 thema's die van invloed zijn op de kwaliteit van leven. Voor elk thema zijn indicatoren geselecteerd, 48 in totaal. Bij het thema 'Wonen' zijn dat bijvoorbeeld onder andere de gemiddelde grootte van de woning en de afstand tot voorzieningen. De scores van de indicatoren worden per thema opgeteld tot een gemiddelde score waarbij elke indicator even zwaar weegt.

Figuur 4.1 toont een voorbeeld van het regioprofiel van de website. De buitenste ring van het regioprofiel toont de 48 indicatoren. De indicatoren zijn verdeeld over 11 thema's in de tweede ring.

Figuur 4.1: Regioprofiel

De kleur van een indicator of thema geeft een indicatie van hoe goed een regio scoort op een specifieke indicator of thema. Deze scores zijn relatief ten opzichte van het gemiddelde van alle andere regio's in Nederland. Alle indicatoren zijn gestandaardiseerd om deze met elkaar te kunnen vergelijken, daarvoor zijn z-waarden berekend aan de hand van:

$$z_i = \frac{(x_i - \bar{x})}{sd(x)}$$

waar i een index is voor de variabelen x , waar $\bar{x}$ staat voor het gemiddelde over de hele populatie en $sd(x)$ voor de standaarddeviatie van de hele populatie. Deze transformatie resulteert in indicatoren die met elkaar vergelijkbaar zijn. Z-waardes geven namelijk een indicatie van hoeveel standaarddeviaties een score van het gemiddelde afwijkt. Een z-waarde van 0 betekent dat een regio exact gemiddeld scoort op een indicator. Een z-waarde van 1 (-1) betekent dat een regio 1 standaarddeviatie beter (slechter) scoort dan het gemiddelde van alle andere. Per regio-indeling (bijvoorbeeld RES regio, COROP-gebied of provincie) kan de berekening tot (licht) afwijkende gemiddelde waardes leiden. Hierdoor kan het voorkomen dat het regioprofiel van dezelfde regio bij een andere regio-indeling van Z-waardes (en dus ook kleur) verandert. Zo heeft het regioprofiel van Utrecht als provincie andere kleuren dan het regioprofiel van Utrecht als COROP-gebied terwijl het ruimtelijk over hetzelfde gebied gaat.

Voor indicatoren die negatief bijdragen aan welvaart (zoals werkloosheid, voortijdig schoolverlaten of de concentratie fijnstof) geldt dat een lagere waarde beter is. Voor deze indicatoren zijn de scores omgedraaid, wat wil zeggen dat een hogere score op bijvoorbeeld werkloosheid duidt op een lager aantal personen zonder baan.

Figuur 4.2: Legenda score op indicator of thema

Figuur 4.2 laat de legenda zien die onder het regioprofiel wordt weergegeven. Naast de categorie 'Geen data', vallen er vijf categorieën te onderscheiden. Donkerrood betekent dat een

regio veel slechter scoort dan gemiddeld; deze regio's zijn gedefinieerd als regio's met een zwaarte lager dan -1.5. Oranje omvat regio's met een score van -1,5 tot -0.5. Lichtgroen en donkergroen staan juist voor regio's die beter scoren dan gemiddeld, namelijk 1,5 standaarddeviaties of 0,5 tot 1,5 standaarddeviaties hoger. Lichtblauw omvat regio's met een zwaarte van -0,5 tot 0,5. Om een indicatie te geven van deze scores: de kans dat een regio 1 standaarddeviatie afwijkt van het Nederlandse gemiddelde is ongeveer 15 procent, en wordt kleiner bij een groeiende afwijking. Bij 2 standaarddeviaties is dat nog maar ongeveer 2 procent.

Naast het regioprofiel worden nog de exacte scores weergegeven wanneer er op een thema wordt geklikt. Een overzicht zoals te zien is in figuur 4.3 geeft hiervan een voorbeeld voor een specifieke regio voor het thema 'Toegang voorzieningen'.

Figuur 4.3: Score per onderdeel op bijvoorbeeld het thema voorzieningen

Toegang voorzieningen	0,04
Afstand tot secundaire voorzieningen*	-1,37
Afstand openbaar vervoer	0,16
Ontsluiting hoofdwegen	2,10
Afstand tot basisschool/voortgezet onderwijs	-0,69
Afstand musea/podiumkunsten	0,01

Naast een vergelijking van de score van een regio in het laatst gemeten jaar ten opzichte van het gemiddelde van alle andere regio's in Nederland, is het mogelijk om de ontwikkeling van een regio te vergelijken met die van het Nederlands gemiddelde (figuur 4.4). Bij een klik op 'Gebied' of 'Ontwikkeling' zal een van deze vergelijkingen worden getoond in het regioprofiel. De vergelijking van de ontwikkeling betreft de ontwikkeling van elke indicator over een periode van de laatste vijf jaar waarvoor data beschikbaar zijn. Een goede of slechte score betekent in dit geval in hoeverre een specifieke regio een hogere of lagere ontwikkeling heeft doorgemaakt ten opzichte van de gemiddelde ontwikkeling in Nederland.

Figuur 4.4: Vergelijking met Nederland in laatste jaar (gebied) of ontwikkeling ten opzichte van 2014 (ontwikkeling)

4.2 Thema en indicator dashboards

Naast het regioprofiel biedt de website per welvaartsthema's een zogenoemd 'dashboard'. Een dashboard is een visuele weergave van gegevens middels een combinatie van grafieken en kaarten. Naast de dashboards per thema bestaat er nog de mogelijkheid om per indicator

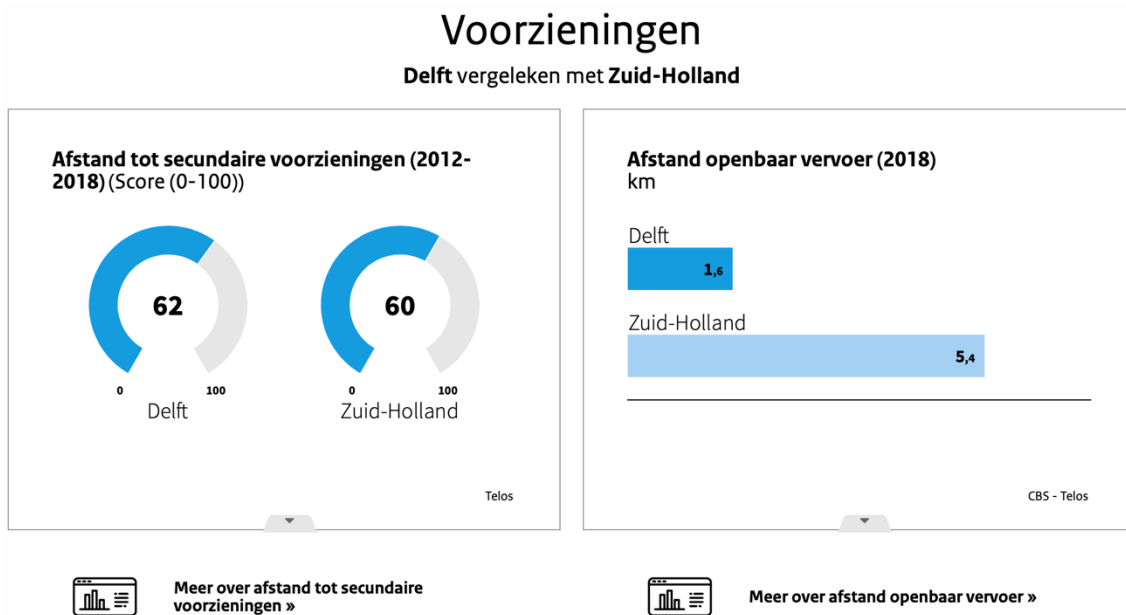
een dashboard weer te geven. Wanneer wordt geklikt op een van de 11 thema's in figuur 4.5, verschijnt het bijbehorende themadashboard zoals in figuur 4.6.

Figuur 4.5: Thema dashboards brede welvaart

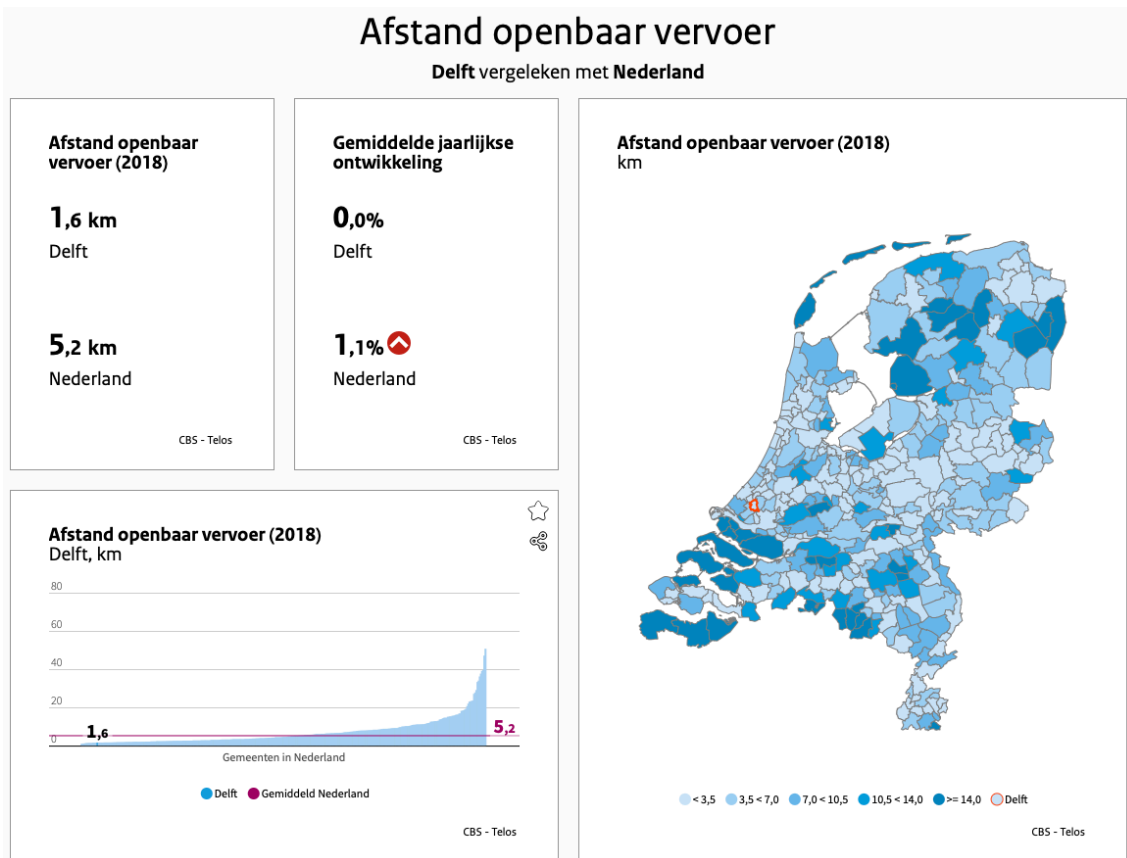
Figuur 4.6 laat een deel van het themadashboard 'Toegang tot voorzieningen' zien. In dit voorbeeld wordt de gemeente Delft vergeleken met de provincie Zuid-Holland. Elke indicator binnen een thema wordt weergegeven in een aparte 'tegel'. Het voorbeeld in figuur 4.6 laat de indicatoren 'Afstand tot secundaire voorzieningen' en 'Afstand openbaar vervoer' zien.

Figuur 4.6: Themadashboard 'Toegang voorzieningen' Delft vergeleken met Zuid-Holland

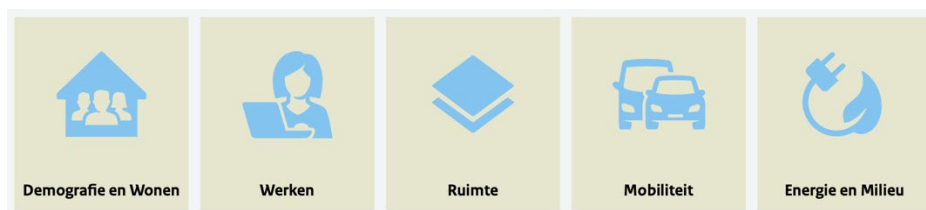
Onderaan elke 'tegel' bestaat er de mogelijkheid om te klikken op 'Meer over ...', er verschijnt dan vervolgens een indicatordashboard zoals is te zien in figuur 4.7.

Figuur 4.7: Indicatordashboard 'Afstand openbaar vervoer' Delft vergeleken met Nederland

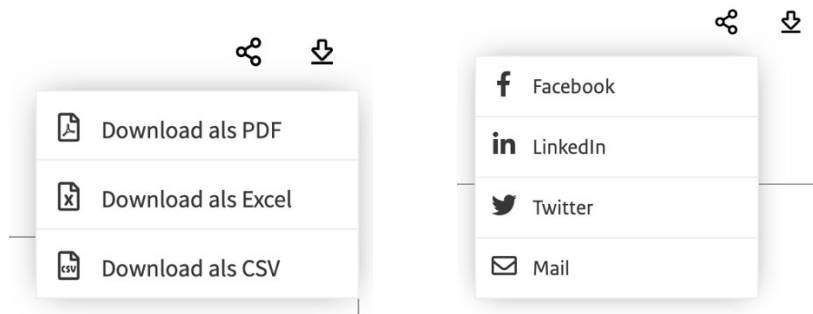
Naast de dashboards voor elk thema bestaan er nog vijf aanvullende thema's over demografie en wonen, werken, ruimte, mobiliteit, en energie en milieu (figuur 4.8). Deze dashboards laten aanvullende gegevens zien, zoals dat ook gebeurt voor de thema's van brede welvaart, maar zijn geen direct onderdeel van een van de thema's van brede welvaart.

Figuur 4.8: Aanvullende gegevens

De gegevens die worden getoond op elk thema- en indicatordashboard kunnen worden gedownload of gedeeld via sociale media (figuur 4.9).

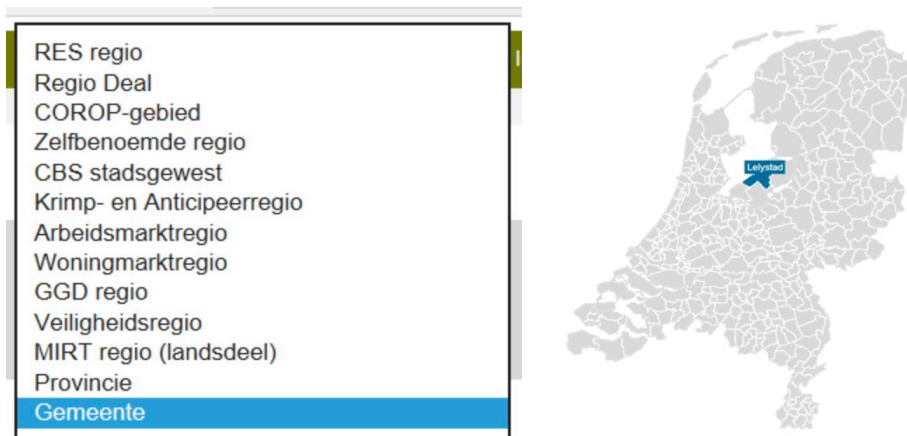
Figuur 4.9: Downloadfunctionaliteit en delen sociale media

4.3 Type regio's

Binnen de website is de regio geen vast geografisch gebied binnen Nederland. Er kan worden gekozen tussen diverse regio-indelingen. Zo is er de mogelijkheid een gemeente of provincie te selecteren, maar ook RES-regio's of CBS-stadsgewesten kunnen worden geselecteerd (figuur 4.10).

Figuur 4.10: Verschillende regio-indelingen

Wanneer voor een bepaald type indeling is gekozen, kan vervolgens de regio worden geselecteerd. In het voorbeeld van figuur 4.10 is gekozen voor gemeenten en Lelystad.

Ten slotte is er de mogelijkheid zelf een regio samen te stellen. Dit kan op basis van alle type regio-indelingen. Een regio kan dus bestaan uit een aantal gemeenten of provincies, maar ook GGD-regio's of COROP-gebieden. Zie ter illustratie figuur 4.11.

Figuur 4.11: Eigen regio maken

Mijn regio Lijst Kaart ✕

 Selecteer een of meerdere gebieden om uw eigen regio samen te stellen

Kies niveau

- Gemeente

Kies gebied

Filter

- Aa en Hunze
- Aalsmeer
- Aalten
- Achtkarspelen
- Alblasserdam
- Albrandswaard
- Alkmaar
- Almelo
- Almere
- Alphen aan den Rijn
- Alphen-Chaam
- Altena
- Ameland

Naam eigen regio Opslaan Annuleren

Literatuur

- OECD (2014), *How's Life in Your Region?: Measuring Regional and Local Well-being for Policy Making*, Paris: OECD Publishing.
- PBL, CPB & SCP (2018), *Verkenning Brede Welvaart 2018 – Thema: Circulaire economie, gedrag en beleid*, Den Haag: PBL, CPB en SCP.
- Raspe, O. (2018), *Briefadvies over regionaal beleid*, Den Haag: PBL.
- Raspe, O. & E. Stam (2019), 'Brede welvaart in de regio verdient meer aandacht', *Economisch Statistische Berichten*, 104 (4772S), 11 april 2019.
- Raspe, O., J. Content & M. Thissen (2019), *Brede welvaart en regionale ontwikkelingen*, Den Haag: PBL.
- Sen, A. (2009), 'Capabilities and Well-being', in: M. Nussbaum & A. Sen, *The quality of life*, Oxford: Clarendon Press.
- Stiglitz, J., A. Sen & J.-P. Fitoussi (2009), *The Measurement of Economic Performance and Social Progress Revisited*, nr 2009-33, Paris: OECD Centre de Reserche en Economie de Schiencs.
- United Nations Economic Commission for Europe (2014), *Conference of European Statisticians Recommendations on Measuring Sustainable Development*, New York and Geneva: United Nations.

Bijlage

Overzicht thema's van de website 'Hoe is het leven in jouw regio?'

Dimensie	Thema
Inkomen & arbeid	Economie
	Inkomen
	Arbeid
	Onderwijs
Gezondheid & leefomgeving	Gezondheid
	Milieu
	Veiligheid
	Wonen
	Toegang tot voorzieningen
Samenleving & subject welzijn	Samenleving
	Subjectief welzijn

Overzicht thema's in vergelijking met CBS en OECD

Thema's vergeleken

PBL (Kwaliteit van leven)	CBS (hier en nu)	OECD (regional well-being)
Inkomen	Materiele welvaart	Inkomen
Economie***		
Arbeid	Arbeid en vrije tijd*	Arbeid Werk/privé balans*
Onderwijs		Onderwijs
Gezondheid	Gezondheid	Gezondheid
Milieu	Milieu	Milieu
Veiligheid	Veiligheid	Veiligheid
Wonen	Wonen	Wonen
Toegang tot voorzieningen		Toegang tot voorzieningen
Samenleving	Samenleving	Maatschappelijke betrokkenheid Sociale connecties**
Subjectief welzijn	Welzijn	Subjectief welzijn

Details van indicatoren kwaliteit van leven

Hieronder geven we per thema en per indicator een korte omschrijving, de berekeningswijze, de periode waarin gemeten is en de bron.

Thema: Economie

Indicator: Bruto regionaal product per hoofd

Omschrijving: Brp per hoofd van de bevolking.

Berekeningswijze: Het bruto regionaal product (brp) betreft de waarde van de totale regionale productie minus de waarde van het intermediaire verbruik. Bij dit laatste gaat het om goederen en diensten die in het productieproces worden verbruikt voor verdere bewerking en voor de productie van andere goederen en diensten, zoals ingekochte grondstoffen, halffabricaten en diensten van accountantskantoren. De toevoeging per hoofd van de bevolking wijst erop dat het brp wordt gerelateerd aan de bevolkingsomvang. Deze indicator is voor COROP-gebieden berekend en op gemeentelijk schaalniveau beperkt betrouwbaar.

Meetperiode: 2012-2017

Bron: CBS, bewerking Telos

Indicator: Economische groei (groei brp)

Omschrijving: Volumegroei van het bruto regionaal product (brp)

Berekeningswijze: Volumegroei van het bruto regionaal product (brp) over het afgelopen jaar. Het bruto regionaal product (brp) is een maat voor de omvang van de economie. De verandering van het volume van het bruto binnenlands product (bbp) in een bepaalde tijdsperiode is een maat voor de groei (of krimp) van de economie. Het bbp tegen marktprijzen is het eindresultaat van de productieve activiteiten van ingezeten productie-eenheden. Deze indicator is voor COROP-gebieden berekend en op gemeentelijk schaalniveau beperkt betrouwbaar.

Meetperiode: 2016-2018

Bron: CBS, bewerking Telos

Thema: Inkomen

Indicator: Besteedbaar inkomen huishoudens

Omschrijving: Gemiddeld besteedbaar inkomen.

Berekeningswijze: Gemiddeld besteedbaar inkomen van particuliere huishoudens, exclusief studenten, in 1.000 euro. Het besteedbaar inkomen bestaat uit het bruto-inkomen

verminderd met betaalde inkomensoverdrachten, premies inkomensverzekeringen, premies ziektekostenverzekeringen en belastingen op inkomen en vermogen.

Meetperiode: 2012-2017

Bron: CBS, bewerking Telos

Indicator: Vermogen huishoudens

Omschrijving: Percentage huishoudens met een vermogen van 5.000 euro of meer.

Berekeningswijze: Percentage huishoudens met een vermogen van 5.000 euro of meer. Bij de berekening worden eigen woning(schulden) niet meegenomen.

Meetperiode: 2012-2017

Bron: Microdata CBS, bewerking Telos

Indicator: Percentage huishoudens met inkomen onder 105% van het sociale minimum gedurende 4 jaar of langer

Omschrijving: Percentage huishoudens met inkomen onder het sociale minimum.

Berekeningswijze: Percentage huishoudens met inkomen onder 105% van het sociale minimum ten opzichte van het totale aantal huishoudens gedurende 4 jaar of langer.

Meetperiode: 2014-2017

Bron: CBS, bewerking Telos

Thema: Arbeid

Indicator: Netto arbeidsparticipatie

Omschrijving: Percentage werkzame beroepsbevolking.

Berekeningswijze: Aandeel van de totale werkzame beroepsbevolking in de potentiële beroepsbevolking.

Meetperiode: 2013-2018

Bron: CBS, bewerking Telos

Indicator: Werkloosheid

Omschrijving: Percentage van de beroepsbevolking dat langer dan een jaar werkloos is.

Berekeningswijze: De werkloze beroepsbevolking als percentage van de (werkzame en werkloze) beroepsbevolking. Deze definitie heeft betrekking op personen die in Nederland wonen (exclusief de institutionele bevolking). De gegevens worden gepresenteerd voor de bevolking van 15 tot 75 jaar. De werkloze beroepsbevolking zijn personen zonder betaald werk, die recent naar werk hebben gezocht en daarvoor direct beschikbaar zijn.

Meetperiode: 2013-2018

Bron: CBS, bewerking Telos

Indicator: Langdurige werkloosheid

Omschrijving: Percentage van de beroepsbevolking dat langer dan een jaar werkloos is.

Berekeningswijze: Het percentage mensen van de potentiële beroepsbevolking dat langer dan een jaar een WW-uitkering heeft ontvangen, of dat de maximale WW-duur (38 maanden) heeft behaald in het afgelopen jaar. Wordt berekend aan de hand van jaarverslagen van het UWV. Wegens gebrek aan data zijn voor Ameland, Baarle-Nassau, Ten Boer, Haarlemmerliede en Spaarnwoude, Mook en Middelaar, Nissewaard, Renswoude, Rozendaal, Schiermonnikoog, Terschelling en Vlieland cijfers gebruikt van een jaar eerder.

Meetperiode: 2013-2018

Bron: CBS, bewerking Telos

Indicator: Jeugdwerkloosheid

Omschrijving: Percentage van de bevolking (15-25 jaar) dat werkloos is.

Berekeningswijze: De werkloze beroepsbevolking als percentage van de (werkzame en werkloze) beroepsbevolking. Alleen de bevolking tussen de 15 en 25 jaar is meegenomen.

Meetperiode: 2013-2018

Bron: CBS, bewerking Telos

Thema: Onderwijs

Indicator: Opleidingsniveau

Omschrijving: Percentage laagopgeleiden.

Berekeningswijze: Percentage laagopgeleiden naar hoogst behaalde opleidingsniveau ten opzichte van de totale bevolking van 18 jaar en ouder, exclusief studenten.

Meetperiode: 2013-2017

Bron: Microdata CBS, bewerking Telos

Indicator: Voortijdig schoolverlaters

Omschrijving: Percentage leerlingen dat zonder diploma het onderwijs verlaat.

Berekeningswijze: Voortijdig schoolverlaters (vsv'ers) zijn jongeren van 12 tot 23 jaar die het onderwijs verlaten zonder een startkwalificatie behaald te hebben. Een startkwalificatie is een diploma op minimaal havo- of vwo-niveau of een diploma op mbo-2-niveau of hoger. Deze indicator is gebaseerd op steekproeven met beperkte betrouwbaarheid op gemeentelijk schaalniveau.

Meetperiode: 2012/2013 – 2017/2018

Bron: DUO, bewerking Telos

Indicator: Eindexamencijfer

Omschrijving: Gewogen index van het gemiddelde eindexamencijfer.

Berekeningswijze: Weging aan de hand van aantal leerlingen per onderwijsniveau. Gemeenten met minder dan 50 examenkandidaten of geen school krijgen score op COROP-niveau. De redenatie hierbij is dat scholieren bij gebrek aan een school in de eigen gemeente, op zoek zullen gaan naar een school in de directe omgeving. Deze indicator is gebaseerd op steekproeven met beperkte betrouwbaarheid op gemeentelijk schaalniveau.

Meetperiode: 2012/2013 – 2017/2018

Bron: DUO, bewerking Telos

Thema: Gezondheid

Indicator: Levensverwachting

Omschrijving: De gemiddelde levensverwachting bij geboorte.

Berekeningswijze: De regionale cijfers over levensverwachting zijn gebaseerd op sterftcijfers naar leeftijd, geslacht en regio. Er is gebruikgemaakt van het CBS-doodsoorzakenbestand. Voor de periode van 4 jaar is vervolgens met behulp van de leeftijdsspecifieke sterftcijfers de totale levensverwachting berekend. Hierbij is gebruikgemaakt van de methodiek-Sullivan.

Meetperiode: 2010-2016

Bron: CBS, bewerkt door RIVM, bewerkt door Telos

Indicator: Beweging

Omschrijving: Percentage inwoners dat niet voldoet aan de bewegingsnorm.

Berekeningswijze: Percentage inwoners tussen 19 en 65 jaar dat niet voldoet aan de Nederlandse Norm Gezond Bewegen (NNGB). Volgens deze norm moeten jongeren van 12 tot 18 jaar dagelijks minimaal een uur matig intensieve lichamelijke activiteit verrichten, bijvoorbeeld aerobics of hardlopen. Personen vanaf 18 jaar dienen minimaal een half uur matig intensieve activiteit te verrichten op ten minste vijf dagen van de week. Voor personen van 18 tot 55 jaar geldt dat voor stevig wandelen of fietsen. Voor 55-plussers is het voldoende om normaal te wandelen of te fietsen. Deze indicator is gebaseerd op steekproeven met beperkte betrouwbaarheid op gemeentelijk schaalniveau.

Meetperiode: 2012-2016

Bron: CBS, Gezondheidsmonitor, bewerking Telos

Indicator: GGZ-zorgkosten per hoofd

Omschrijving: De gemiddelde zorgkosten aan GGZ per inwoner.

Berekeningswijze: De gemiddelde zorgkosten aan GGZ-basis en -specialistisch per inwoner. Deze indicator is gebaseerd op steekproeven met beperkte betrouwbaarheid op gemeentelijk schaalniveau.

Meetperiode: 2014-2016

Bron: CBS microdata, bewerking Telos

Thema: Milieu

Indicator: Luchtkwaliteit (PM_{2,5})

Omschrijving: Achtergrondconcentratie fijnstof (PM_{2,5})

Berekeningswijze: De indicator is gebaseerd op de Grootschalige Concentratiekaarten Nederland (GCN). Met behulp van de GCN wordt op basis van modellen de luchtkwaliteit op elke plek in Nederland berekend. Op plekken waar veel emissiebronnen samenkomen, dient bij de concentratie uit de GCN nog een lokale bijdrage te worden opgeteld. Deze is in de indicator niet meegenomen, maar de lokale bijdrage is relatief beperkt ten opzichte van de achtergrondconcentratie. Het model voor de berekening van de GCN heeft een onnauwkeurigheid, waardoor de maximumwaarde mogelijk een vertekend beeld geeft.

Meetperiode: 2013-2018

Bron: RIVM

Indicator: Luchtkwaliteit (NO_x)

Omschrijving: Achtergrondconcentratie stikstofoxiden (NO_x)

Berekeningswijze: De indicator is gebaseerd op de Grootschalige Concentratiekaarten Nederland (GCN). Met behulp van de GCN wordt op basis van modellen de luchtkwaliteit op elke plek in Nederland berekend. Op plekken waar veel emissiebronnen samenkomen, dient bij de

concentratie uit de GCN nog een lokale bijdrage te worden opgeteld. Deze is in de indicator niet meegenomen, maar de lokale bijdrage is relatief beperkt ten opzichte van de achtergrondconcentratie. Het model voor de berekening van de GCN heeft een onnauwkeurigheid, waardoor de maximumwaarde mogelijk een vertekend beeld geeft.

Meetperiode: 2013-2018

Bron: RIVM

Indicator: Afstand openbaar groen

Omschrijving: Gemiddelde afstand tot openbaar groen.

Berekeningswijze: De gemiddelde afstand van alle inwoners in een gebied tot het dichtstbijzijnde openbaar groen, berekend over de weg.

Meetperiode: 2010-2012

Bron: CBS, bewerking Telos

Indicator: Geluidshinder buren

Omschrijving: Percentage van de bevolking dat ernstige geluidshinder ervaart door buren.

Berekeningswijze: Percentage mensen dat aangeeft ernstige geluidshinder te ervaren door buren. Percentage respondenten dat met een cijfer 8 of hoger aangeeft dat geluid van buren hen hindert, stoort of ergert in de thuissituatie.

Meetperiode: 2016

Bron: Gezondheidsmonitor 2016 GGD'en, CBS en RIVM, bewerking Telos

Indicator: Geluidsbelasting

Omschrijving: Landoppervlakte belast door geluidsniveau.

Berekeningswijze: Landoppervlakte belast met een geluidsniveau boven 55 dB. De indicator is opgesteld aan de hand van de cumulatieve geluidskaart. De cumulatieve kaart geeft een indicatief beeld van de geluidsbelasting van weg-, rail- en vliegverkeer, windturbines en industrie gedurende de dag en nacht.

Meetperiode: 2011-2016

Bron: RIVM, bewerking Telos

Indicator: Geluidhinder weg, trein en vliegtuig

Omschrijving: Percentage van de bevolking dat ernstige geluidshinder ervaart door weg-, trein- of vliegverkeer.

Berekeningswijze: Optelling van het percentage mensen dat ernstige hinder ondervindt van de bronnen brommers/scooters, wegen tot 50 km/u, wegen vanaf 50 km/u, treinverkeer en vliegverkeer. Er is gekozen voor een ongewogen optelling van de vier indicatorwaardes, om zo een algemeen beeld te schetsen van de geluidshinder door verkeer.

Meetperiode: 2016

Bron: Gezondheidsmonitor 2016 GGD'en, CBS en RIVM, bewerking Telos

Indicator: Lichtbelasting

Omschrijving: Emissie van licht.

Berekeningswijze: De gegevens voor deze indicator zijn bepaald aan de hand van satelliet-waarnemingen van nachtelijke verlichting. Waarnemingen waarbij te veel bewolking is waargenomen zijn weggelaten. Daarnaast zijn de waarnemingen gecorrigeerd voor verstrooiingslicht afkomstig van de zon. Jaargemiddelden zijn berekend, waarbij alleen maanden zijn meegeteld waarbij gemiddeld minimaal 2 nachten waarnemingen moeten zijn gedaan.

Meetperiode: 2014-2018

Bron: NOAA/NGDC, bewerking Telos

Indicator: Hittestress

Omschrijving: Gemiddeld temperatuurverschil door het hitte-eiland effect.

Berekeningswijze: Jaarlijks gemiddelde temperatuurverschil dat ontstaat door het hitte-eilandeffect. Het temperatuurverschil door het hitte-eilandeffect is berekend door het RIVM en VITO (Remme, 2017) op basis van variabelen als windsnelheid, bevolkingsdichtheid, verhard oppervlak, openbaar groen en overige vegetatie.

Meetperiode: 2017

Bron: RIVM, bewerking Telos

Thema: Veiligheid

Indicator: Seksuele en geweldsmisdrijven

Omschrijving: Het aantal geregistreerde geweldsdelicten per 1.000 inwoners.

Berekeningswijze: Misdrijven, door de politie vastgelegd in een proces-verbaal van aangifte of in een ambtshalve opgemaakt proces-verbaal. Hieronder vallen onder andere de gevallen van eenvoudige en zware mishandeling, bedreiging en stalking, seksuele misdrijven, de levensdelicten moord en doodslag, gijzeling en mensenhandel. De cijfers zijn uitgesplitst naar gemeente van plegen.

Meetperiode: 2013-2018

Bron: CBS, Geregistreerde criminaliteit en diefstallen, bewerking Telos

Indicator: Diefstal/verduistering en inbraak

Omschrijving: Het aantal geregistreerde vermogensdelicten per 1.000 inwoners.

Berekeningswijze: Misdrijven, door de politie vastgelegd in een proces-verbaal van aangifte of in een ambtshalve opgemaakt proces-verbaal. Hieronder vallen alle vormen van diefstal en inbraak. Daarnaast vallen verduistering, bedrog, valsheidsmisdrijven, afpersing, bankbreuk en witwassen in deze categorie misdrijven. De cijfers zijn uitgesplitst naar gemeente van plegen.

Meetperiode: 2013-2018

Bron: CBS, Geregistreerde criminaliteit en diefstallen, bewerking Telos

Indicator: Verkeersonveiligheid

Omschrijving: Geregistreerde verkeersongevallen, totaal per kilometer weg.

Berekeningswijze: Geregistreerde verkeersongevallen, totaal per kilometer weg. Hier worden alle verkeersongevallen in de gemeente meegenomen ongeacht de ernst van het ongeval.

Meetperiode: 2012-2017

Bron: Water, Verkeer en Leefomgeving, bewerking Telos

Indicator: Aardbevingen

Omschrijving: Het gemiddelde aantal aardbevingen dat iedere inwoner heeft kunnen voelen.

Berekeningswijze: Het gemiddelde aantal aardbevingen dat iedere inwoner in de gemeente heeft kunnen voelen en waar mogelijk schade van is ontstaan. De gegevens zijn afkomstig uit de aardbevingscatalogus van het KNMI, onder andere over de magnitude en positie van elke aardbeving. Alle tektonische aardbevingen met een diepte kleiner dan 1 worden niet meegenomen.

Meetperiode: 2011/2013-2016/2018

Bron: KNMI, bewerking Telos

Indicator: Overstromingen

Omschrijving: Aantal getroffen inwoners per hectare bij een overstroming.

Berekeningswijze: Aantal getroffen inwoners per hectare bij een overstroming met een middelgrote kans. Voor deze indicator zijn die gebieden beschouwd met een overstromingsrisico van eens in de 100 jaar, een middelgrote kans. Om te komen tot het potentiële aantal getroffen inwoners is deze kaart samengevoegd met de bevolkingsdichtheid per hectare.

Meetperiode: 2016-2019

Bron: Risicokaart.nl, bewerking Telos

Indicator: Risicocontour

Omschrijving: Aandeel landoppervlakte dat onder een 10-6 risicocontour valt.

Berekeningswijze: De risicokaart met plaatsgebonden risico's is met behulp van GIS vertaald naar gemeenten. Van alle contouren binnen de gemeentegrenzen is vervolgens het oppervlak bepaald en gedeeld door het totale oppervlak per gemeente.

Meetperiode: 2016-2019

Bron: Risicokaart.nl, bewerking Telos

Thema: Wonen

Indicator: Gemiddeld aantal vierkante meters per woning

Omschrijving: Gemiddelde gebruiksoppervlakte van woningen.

Berekeningswijze: Gemiddelde gebruiksoppervlakte van woningen (verblijfsobject met minstens 1 woonfunctie). Alleen woningen met een oppervlakte vanaf 14 tot en met 2.700 vierkante meter worden meegeteld. De gebruiksruimte kan worden onderverdeeld in 'woonruimte' en 'overige inpandige ruimte'. Tot de 'woonruimte' behoren de ruimten hoger dan 2 meter die bouwkundig gezien niet slechts als bergruimte zijn bedoeld. De exacte definiëring is beschreven in Nederlandse Norm 2580 (NEN 2580). Deze indicator is gebaseerd op steekproeven met beperkte betrouwbaarheid op gemeentelijk schaalniveau.

Meetperiode: 2013-2019

Bron: CBS, bewerking Telos

Indicator: Afstand noodzakelijke voorzieningen

Omschrijving: Afstand tot een winkel voor dagelijkse levensbehoeften.

Berekeningswijze: De gemiddelde afstand van alle inwoners in een gebied tot de dichtstbijzijnde grote supermarkt of dichtstbijzijnde overige winkels voor dagelijkse levensmiddelen, berekend over de weg. Een grote supermarkt is een winkel met meerdere soorten dagelijkse artikelen en een minimale oppervlakte van 150 vierkante meter. Onder overige winkels voor dagelijkse levensmiddelen vallen de groenteboer, (banket)bakker, toko,

chocoladewinkel, koffie/theewinkel, delicatessenwinkel, kaaswinkel, mini-supermarkt, notenwinkel, poelier, reformwinkel, slagerij, slijterij, tabakswinkel, visboer, zoetwarenwinkel, nachtwinkel, wijnwinkel en ziekenhuiswinkel.

Meetperiode: 2013-2018

Bron: CBS, bewerking Telos

Indicator: Betaalbare koopwoningen

Omschrijving: Percentage betaalbare koopwoningen.

Berekeningswijze: Percentage betaalbare koopwoningen. Het percentage koopwoningen onder de 200.000 euro. Deze indicator is gebaseerd op steekproeven met beperkte betrouwbaarheid op gemeentelijk schaalniveau.

Meetperiode: 2013-2017

Bron: CBS microdata, bewerking Telos

Indicator: Betaalbare huurwoningen

Omschrijving: Percentage betaalbare huurwoningen.

Berekeningswijze: Het percentage betaalbare huurwoningen wordt berekend aan de hand van de voorraad sociale huurwoningen per gemeente. Alleen de huurwoningen die in het bezit zijn van een woningcorporatie, met een huurprijs tot de liberalisatiegrens zijn meegenomen. Deze huurwoningen worden gedeeld door het totale aantal woningen in de betreffende gemeente.

Meetperiode: 2014-2017

Bron: Corpdata DVI, bewerking Telos

Thema: Toegang tot voorzieningen

Indicator: Afstand tot secundaire voorzieningen

Omschrijving: Totaalscore voor voorzieningenniveau.

Berekeningswijze: In deze score worden verschillende voorzieningen meegenomen. De voorzieningen zijn beredeneerd uit het oogpunt van ontmoetingsplaatsen, en worden ingedeeld in drie klassen: primaire voorzieningen, secundaire voorzieningen en tertiaire voorzieningen. Het totaal aan primaire voorzieningen weegt voor (3/6) mee, secundaire voorzieningen voor (2/6) en tertiaire voorzieningen voor (1/6). Deze indicator is gebaseerd op steekproeven met beperkte betrouwbaarheid op gemeentelijk schaalniveau.

Meetperiode: 2012-2017

Bron: CBS, bewerking Telos

Indicator: Afstand tot treinstation

Omschrijving: Afstand tot treinstation.

Berekeningswijze: De gemiddelde afstand berekend over de weg van alle inwoners in een gebied tot het dichtstbijzijnde treinstation.

Meetperiode: 2012-2017

Bron: CBS, bewerking Telos

Indicator: Ontsluiting hoofdwegen

Omschrijving: Afstand tot een oprit van een hoofdverkeersweg.

Berekeningswijze: De gemiddelde afstand berekend over de weg van alle inwoners in een gebied tot de dichtstbijzijnde oprit van een provinciale of rijksweg. Als uitgangspunt voor een oprit als toegang tot een provinciale of rijksweg is het Nationale Wegenbestand (een product van Rijkswaterstaat gebruikt).

Meetperiode: 2012-2017

Bron: CBS, bewerking Telos

Indicator: Afstand musea/podiumkunsten

Omschrijving: Afstand tot musea.

Berekeningswijze: De gemiddelde afstand van alle inwoners in een gebied tot het dichtstbijzijnde museum, berekend over de weg.

Meetperiode: 2011-2017

Bron: CBS, bewerking Telos

Indicator: Afstand tot basisschool/voortgezet onderwijs

Omschrijving: Gemiddelde afstand tot middelbare school.

Berekeningswijze: De gemiddelde afstand van alle inwoners in een gebied tot de dichtstbijzijnde school, berekend over de weg. Scholen waar leerlingen door de overheid bekostigd, voltijds voortgezet onderwijs kunnen volgen. Praktijkonderwijsscholen en speciale scholen zijn niet meegenomen.

Meetperiode: 2012-2017

Bron: CBS, bewerking Telos

Thema: Samenleving

Indicator: Politieke participatie

Omschrijving: Gemiddeld opkomstpercentage bij de landelijke verkiezingen.

Berekeningswijze: Gemiddeld opkomstpercentage in de gemeente bij de landelijke verkiezingen voor de Tweede Kamer. Het opkomstpercentage van de meest recente landelijke verkiezingen per gemeente wordt rechtstreeks meegenomen in deze indicator.

Meetperiode: 2010-2017

Bron: Databank verkiezingsuitslagen, bewerking Telos

Indicator: Vrijwilligers

Omschrijving: Percentage van de bevolking dat vrijwilligerswerk doet.

Berekeningswijze: Percentage volwassenen (19+) dat aangeeft vrijwilligerswerk te verrichten. Het percentage wordt berekend aan de hand van de vraag: 'Doet u vrijwilligerswerk?', met antwoordcategorieën 'ja' en 'nee'. Onder vrijwilligerswerk wordt verstaan: werk dat in georganiseerd verband onbetaald wordt verricht. Voor de Friese Waddeneilanden zijn regionale cijfers gebruikt. Deze indicator is gebaseerd op steekproeven met beperkte betrouwbaarheid op gemeentelijk schaalniveau.

Meetperiode: 2016

Bron: Gezondheidsmonitor 2016 GGD'en, CBS en RIVM, bewerking Telos

Indicator: Sociale contacten

Omschrijving: Percentage van de bevolking dat regelmatig contact heeft met vrienden, familie en burens.

Berekeningswijze: Percentage respondenten dat aangeeft vaak of regelmatig contact te hebben met vrienden, familie en burens. Voor elk van deze drie onderdelen is het percentage van de bevolking berekend dat aangeeft vaak of regelmatig contact te hebben. Vervolgens is van deze drie percentages het gemiddelde genomen. Deze indicator is gebaseerd op steekproeven met beperkte betrouwbaarheid op gemeentelijk schaalniveau.

Meetperiode: 2013-2016

Bron: Sociale samenhang en welzijn, CBS-microdata, bewerking Telos

Indicator: Sociaal vertrouwen

Omschrijving: Percentage van de bevolking dat vertrouwen heeft in andere mensen.

Berekeningswijze: Percentage respondenten dat aangeeft in het algemeen vertrouwen te hebben in andere mensen. Deze indicator is gebaseerd op steekproeven met beperkte betrouwbaarheid op gemeentelijk schaalniveau.

Meetperiode: 2013-2016

Bron: POLS, bewerking Telos

Thema: Subjectief welzijn

Indicator: Beoordeling eigen gezondheid

Omschrijving: Percentage van de bevolking dat tevreden is met eigen gezondheid.

Berekeningswijze: Percentage van de bevolking dat een vraag naar zijn/haar algemene gezondheidstoestand beantwoordt met 'goed' of 'zeer goed'. Deze indicator is gebaseerd op steekproeven met beperkte betrouwbaarheid op gemeentelijk schaalniveau.

Meetperiode: 2012-2016

Bron: Gezondheidsmonitor 2016 GGD'en, CBS en RIVM, bewerking Telos

Indicator: Tevredenheid woning

Omschrijving: Percentage van de bevolking dat tevreden is met woning.

Berekeningswijze: Percentage van de bevolking dat 'tevreden' of 'zeer tevreden' is over de woning. Deze indicator is gebaseerd op steekproeven met beperkte betrouwbaarheid op gemeentelijk schaalniveau.

Meetperiode: 2012-2018

Bron: WoON, bewerking Telos

Indicator: Tevredenheid woonomgeving/winkels

Omschrijving: Percentage van de bevolking dat tevreden is met woonomgeving.

Berekeningswijze: Percentage van de bevolking, dat 'tevreden' of 'zeer tevreden' is over de woonomgeving. Deze indicator is gebaseerd op steekproeven met beperkte betrouwbaarheid op gemeentelijk schaalniveau.

Meetperiode: 2012-2018

Bron: WoON, bewerking Telos

Indicator: (On)veiligheidsbeleving

Omschrijving: Percentage inwoners dat zich wel eens onveilig voelt.

Berekeningswijze: Aan respondenten zijn vragen gesteld over de veiligheidsbeleving in het algemeen en over de inschatting van de kans om zelf slachtoffer te worden van criminaliteit. Gevraagd is: 'Voelt u zich vaak, soms, of zelden onveilig?' Antwoordmogelijkheden: 'vaak', 'soms', 'zelden', 'geen antwoord'. Deze vraag is alleen gesteld aan degenen die 'ja' antwoordden op de vraag of men zich wel eens onveilig voelt. Het weergegeven percentage heeft wel betrekking op alle respondenten.

Meetperiode: 2012-2017

Bron: CBS, Veiligheidsmonitor, bewerking Telos

Indicator: Sociale cohesie

Omschrijving: Een rapportcijfer dat de sociale cohesie aangeeft.

Berekeningswijze: De score is samengesteld op basis van antwoorden van respondenten op vier stellingen over de sociale aspecten van hun woonbuurt. Hoe hoger de score op deze schaal, hoe tevredener de inwoners zijn over deze aspecten. De schaalscore wordt weergegeven als een rapportcijfer tussen 0 en 10. Om dit te bereiken worden alle afzonderlijke waarden opgeteld en vermenigvuldigd met een factor. In dit geval is dat de factor 10/16. Deze indicator is gebaseerd op steekproeven met beperkte betrouwbaarheid op gemeentelijk schaalniveau.

Meetperiode: 2012-2017

Bron: CBS, Veiligheidsmonitor, bewerking Telos

Indicator: Eenzaamheid

Omschrijving: Percentage personen met hoge emotionele/sociale eenzaamheidsscore.

Berekeningswijze: Percentage personen met hoge emotionele/sociale eenzaamheidsscore (volwassenen 19+). Deze indicator bestaat uit 11 uitspraken over emotionele en sociale eenzaamheid. Een uitspraak voor het meten van emotionele eenzaamheid is bijvoorbeeld: 'Ik mis een echte goede vriend of vriendin'. Sociale eenzaamheid wordt onder andere gemeten met de uitspraak: 'Wanneer ik daar behoefte aan heb, kan ik altijd bij mijn vrienden terecht'. Iemand is sociaal of emotioneel eenzaam als diegene op minstens 2 van de bijbehorende items ongunstig scoort. Iemand is eenzaam bij minstens drie ongunstige scores op alle items. Voor de Friese Waddeneilanden zijn regionale cijfers gebruikt. Deze indicator is gebaseerd op steekproeven met beperkte betrouwbaarheid op gemeentelijk schaalniveau.

Meetperiode: 2016

Bron: Gezondheidsmonitor 2016 GGD'en, CBS en RIVM, bewerking Telos

Aanvullend gegevens

Naast de indicatoren over de 11 thema's van de kwaliteit van leven zijn er ook aanvullende indicatoren in de website opgenomen. Hieronder noemen we per indicator de periode waarin gemeten is en de bron.

Aanvullend thema: Demografie en wonen

Indicator: Bevolking

Meetperiode: 2020-2050, bron: CBS, PBL – Pearl prognose, bewerking ABF

Indicator: Bevolkingsprognose

Meetperiode: 2035, bron: CBS, PBL – Pearl prognose, bewerking ABF

Indicator: Bevolking 75+ jaar

Meetperiode: 2019, bron: CBS Statistiek Bevolking – bewerking ABF

Indicator: Huishoudens

Meetperiode: 2008-2018, bron: CBS – Huishoudensstatistiek, bewerking ABF

Indicator: Huishoudens naar samenstelling

Meetperiode: 2018, bron: CBS – Huishoudensstatistiek, bewerking ABF

Indicator: Woningen

Meetperiode: 2012-2019, bron: BAG

Indicator: Woningen naar type

Meetperiode: 2019, bron: BAG

Aanvullend thema: Werken

Indicator: Banen en vestigingen

Meetperiode: 2008-2018, bron: LISA, bewerking ABF

Indicator: Werkloosheid

Meetperiode: 2019, bron: CBS, bewerking Telos

Indicator: Werkzame beroepsbevolking

Meetperiode: 2014-2018, bron: CBS - Arbeidsdeelname

Indicator: Werkgelegenheidsfunctie

Meetperiode: 2018, Bron: LISA / CBS, bewerking Telos

Aanvullend thema: Ruimte

Indicator: Oppervlakte totaal

Meetperiode: 2015, bron: CBS - Bodemstatistiek

Indicator: Bevolkingsdichtheid

Meetperiode: 2015, bron: CBS - Bodemstatistiek

Indicator: Aandeel oppervlakte bebouwd, semi-bebouwd en verkeer

Meetperiode: 2015, bron: CBS - Bodemstatistiek

Indicator: Oppervlakte naar ruimtegebruik

Meetperiode: 2015, bron: CBS - Bodemstatistiek

Aanvullend thema: Mobiliteit

Indicator: Woongemeente naar type vervoer

Meetperiode: 2016, bron: CBS OVIN

Indicator: Werkgemeente naar type vervoer

Meetperiode: 2016, bron: CBS OVIN

Indicator: Personenauto's

Meetperiode: 2009 – 2019, bron: CBS Statistiek Verkeer en Vervoer, bewerking ABF

Indicator: Personenauto's per huishouden

Meetperiode: 2019, bron: CBS Statistiek Verkeer en Vervoer, bewerking ABF

Aanvullend thema: Energie en milieu

Indicator: Totaal bekend energiegebruik (incl. hern. warmte, zonnestroom 'achter de meter' en auto(snel)wegen) (TJ)

Meetperiode: 2010-2017, bron: Berekening RWS

Indicator: Percentage bekende hernieuwbare energie

Meetperiode: 2017, bron: Berekening RWS

Indicator: Energiegebruik Verkeer en vervoer per inwoner (incl. auto(snel)wegen) (GJ)

Meetperiode: 2017, bron: Berekening RWS

Indicator: CO2-uitstoot naar categorie en totaal

Meetperiode: 2017, bron: Berekening RWS

Indicator: Woningen voorzien van een geldig energielabel

Meetperiode: 2018, bron: RVO

Indicator: Huishoudelijk restafval

Meetperiode: 2017, bron: CBS

Indicator: Gemiddeld gasgebruik alle woningen (temperatuur gecorrigeerd)

Meetperiode: 2014-2018, bron: CBS

Indicator: Gemiddeld elektriciteitsgebruik woningen

Meetperiode: 2014-2018, bron: CBS